

Sprawozdania

Sprawozdanie z II Konferencji Ogólnopolskiej

„O języku i komunikowaniu się w psychologii”

Szczecin, 20-21 października 2000 roku

W dniach 20-21 października 2000 roku odbyła się druga konferencja naukowa poświęcona językowi i komunikowaniu się w psychologii, zorganizowana przez Katedrę Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego.

Wygłoszono 22 referaty w sesjach specjalistycznych: psychologia komunikowania się, język orzeczeń i diagnozy psychologicznej, psychoterapii i reklamy, badań nad językiem psychologii. Udział w konferencji wzięli psychologowie, psychiatrzy, socjolodzy i językoznawcy.

Tematem pierwszego referatu była subiektywność w języku psychologii. Tomasz Grzegorek (UJ) dowodził, że psychologia ma wyraźny kłopot z ujmowaniem subiektywności. Starał się przedstawić „korzenie” problemu: psychologia, czyli typ myślenia o świecie wewnętrznym, wyrasta z języka potocznego, który do opisywania życia psychicznego posługuje się językiem fizycznym.

Referat „O funkcjonowaniu kategorii «preferencji»”, wygłoszony przez Jolantę Krzyżewską (UŚ), dotyczył trudności w definiowaniu pojęcia „referencja”. Autorka przedstawiła teorię Irwina jako inspirację do wprowadzenia tego terminu do współczesnego języka psychologii.

Lidia Cierpiałkowska (UAM) w referacie „Akty mowy w terapii monadycznej i diadycznej” podkreśliła, iż konieczne staje się przełożenie języka teorii na język praktyki. Wskazała, jak współczesna psychoanaliza podlega transformacji z terapii monadycznej do diadycznej i jak zmienia się w kierunku wykorzystującej reakcje wspomagające.

Karolina Rajewska (US) wygłosiła referat pt. „Modlitwa jako sposób i wyraz podtrzymywania więzi”, w którym przybliżyła charakterystykę przywiązania i jego związki z religijnością. Wskazała na zależności między rozumieniem relacji człowieka z Bogiem a teorią relacji z obiektem. Przytoczyła przykłady przejawów przywiązania w języku religii, które są wyrażane werbalnie i odwołują się do więzów pokrewieństwa, do modlitwy jako sposobu podtrzymywania więzi w kryzysie, błagania o miłość, odwoływania się do Boga jak do podstawy bezpieczeństwa oraz wyrażania żaloby.

Wystąpienie Sylwestra Orzechowskiego (UMCS) – „Różnice kulturowe w komunikacji niejęzykowej – konsekwencje dla badań i nauczania” – dotyczyło możliwości holistycznego spojrzenia na komunikację niejęzykową, obejmującego m.in. źródła zachowań niejęzykowych i czynniki wrodzoności bądź wyuczenia zachowań. Autor zwrócił uwagę na konieczność prowadzenia systematycznych badań na populacji polskiej w celu określenia znaczeń stosowanych komunikatów niejęzykowych.

Katarzyna Wiejak (UMCS) w wystąpieniu „Rozumienie języka metafor”, odwołując się do badań własnych, odpowiedziała na pytanie: Czy do rozumienia przysłów konieczne jest myślenie abstrakcyjne?

O psychologicznych aspektach komunikacji w organizacji w sytuacji zmiany mówiła Beata Dobińska (US). Organizacja, która wdraża zmiany i wcześniej nie zakomunikuje swoich planów pracownikom, napotyka na nieunikniony opór.

Pierwszą część konferencji zakończył referat Teresy Rzepy (US) pt. „Demon płci krąży nad aktywnością komunikacyjną”.

Zostały w nim przedstawione wyniki badań nad wykorzystaniem technik manipulacyjnych i zachowań o charakterze niejęzykowym podczas prowadzenia negocjacji w grupie biznesmenów, z uwzględnieniem płci jako determinanty skuteczności negocjacji. Analiza wyników wskazuje na większą skuteczność mężczyzn w stosowaniu technik manipulacyjnych.

Druga część konferencji poświęcona była językowi orzeczeń i diagnozy specjalistycznej. Anna Wolska (US) wygłosiła dwa referaty: „Sens zabijania – próba psychologicznej charakterystyki znaczenia czynu w życiu sprawcy” i „Sytuacyjne tło motywacyjne w czynach przestępczych młodocianych zabójców”, którego współautorem był Zdzisław Majchrzyk (warszawska AM). Autorka przedstawiła wyniki badań obejmujących grupę młodocianych i dorosłych sprawców zabójstw, dokonując analizy czynników sytuacji „ciągłej” i „bliskiej”. Zaprezentowała refleksje nad znaczeniem czynu zabijania w życiu sprawcy, ujmując zabójstwo w perspektywie biegu jego życia.

Wystąpienie Katarzyny Markiewicz (UMCS) – „Język diagnozy psychologicznej a różnicowanie diagnostyczne autyzmu wczesnodziecięcego” – zawierało przemyślenia wynikające z wieloletniej pracy diagnostycznej. Doprowadziły one autorkę do wniosku, iż konieczne jest przejście w orzecznictwie z formy definicyjnej do opisowej, gdyż dla pedagogów prowadzących terapię dzieci z autyzmem najbardziej odpowiednia jest taka forma diagnostyki.

W kręgu psychologii sądowej umiejscowił się referat Beaty Pastwy-Wojciechowskiej (UG) pt. „Język w sprawach o przestępstwach na tle seksualnym a ilość i jakość uzyskanych danych”. Obejmował on model postępowania w przypadku zgwałcenia, pozwalający na zebranie wielu informacji dotyczących napastnika, ofiary i jej reakcji na gwałt.

Danuta Chmielewska-Banaszak (zielonogórska WSP) w referacie „Język i komunikowanie się w psychologii i innych naukach społecznych” podkreśliła, że ze względu na specyfikę języka, wspólnoty naukowe tworzą „społeczności interpretacyjne”. Konsekwencje tego procesu opisuje głównie Ludwik Fleck. Natomiast koncepcja Michaela Polanyiego, wprowadzająca pojęcie wiedzy milcząco przyjmowanej, daje możliwość opisu specyfiki komunikacji wewnątrz wspólnoty naukowej. Z obu koncepcji wynika, że możliwość komunikacji między wspólnotami naukowymi jest ograniczona.

Sesję zamknął referat pt. „Język informacji medycznej”, wygłoszony przez Jerzego Pobochę (PAM). Autor przedstawił ustalenia prawne regulujące sposoby i zakres informacji medycznej, jak również zaprezentował trzy modele informowania pacjenta o potrzebie leczenia i ich skutkach (model paternalistyczny, ograniczono-paternalistyczny, autonomiczny). Wskazał

SPRAWOZDANIA

na rolę języka medycznego w procesie informowania chorych przez służbę zdrowia i firmy farmaceutyczne.

Kolejną sesję poświęconą językowi reklamy rozpoczęła Natalia Trela (Politechnika Łódzka) wystąpieniem nt. „Język reklamy – apel o emocje”, zwracając uwagę na odwoływanie się tekstu reklamy do trzech sfer: emocji, wartości i zachowań. Reklama, operując obrazami i słowami – „zakłębiami”, oddziałuje głównie na wyobraźnię potencjalnego odbiorcy.

Izabela Molenda (US) w referacie nt. „Roli języka w utrwalaniu stereotypów płciowych. Analiza reklam prasowych” zaprezentowała analizy 348 reklam zamieszczonych w 1999 roku w trzech miesięcznikach: typowo kobiecym („Claudia”), męskim („Auto Sukces”) i adresowanym do obu płci („Film”). W niemal połowie reklam znajdują się wyraźne odwołania do stereotypów związanych z płcią. W reklamach adresowanych do kobiet występują głównie: kosmetyki, artykuły spożywcze i media; do mężczyzn: samochody, telefony komórkowe i sprzęt RTV. Wizerunek kobiety występującej w reklamach: piękna, młoda, pełniąca rolę gospodyni domowej. Mężczyzna: miłośnik motoryzacji, aktywny, utrzymujący rodzinę.

Zależności między swoim językiem reklamy a tworzeniem się wzorców zachowań u dzieci i młodzieży w swoim wystąpieniu („Wpływ języka reklamy na tworzenie się wzorców zachowań u dzieci i młodzieży”) przedstawił Adam Adamski (UŚ). Zwrócił uwagę na wpływ informacji pochodzących z reklamy, telewizji i prasy na kształtowanie świata marzeń i postaw konsumpcyjnych dzieci i młodzieży.

Bożydar Kaczmarek (UMCS) zakończył trzecią sesję tematyczną referatem nt. „Język reklamy politycznej”. Przedstawił w nim kryteria reklamy politycznej oraz warunki, jakie powinna spełniać, by oddziaływać na odbiorców adekwatnie do oczekiwań polityków.

Ostatnia sesja była poświęcona językowi psychoterapii. Joanna Rajang (bydgoska Akademia Pedagogiczna) przedstawiła referat nt. „Podmiotowe uwarunkowania ujawniania się zachowań asertywnych w interakcjach społecznych”, próbując zunifikować i zanalizować różne podejścia do problemu asertywności.

W referacie „Jak dorośli mogą pomóc dziecku uczyć się języka” Andrzej Twardowski (UAM) zaprezentował koncepcje rozwijania mowy w naturalnym środowisku dziecka, zwracając uwagę na nabywanie języka w trakcie interakcji dziecka z osobami znaczącymi.

„Czy życie w pojedynkę wiąże się z deficytem kompetencji komunikacyjnych, a szerzej – czy są to osoby niezdolne do nawiązywania i trwania w bliskich relacjach interpersonalnych?” Na to pytanie, na podstawie badań prowadzonych w Niemczech (1995, 1999) i USA (1996), starała się odpowiedzieć Beata Mackiewicz (US) w referacie „Komunikacyjne aspekty funkcjonowania u osób żyjących samotnie”.

Przedmiotem rozważań Huberta Teichert (US) w referacie pt. „Niektóre czynniki warunkujące komunikację w relacji pacjent–terapeuta, w koncepcji psychoterapii R. D. Lainga” były czynniki leczące, zawarte w relacji pacjent–terapeuta. Autor zaprezentował cztery z nich, tj. komplementarność, potwierdzenie, zmwę, interpretację.

Kolejne sesje specjalistyczne przeplatały się z bardzo interesującą i żywą dyskusją.

Druga konferencja spełniła – moim zdaniem – zadania postawione przez organizatorów i wskazała na konieczność dalszej współpracy przedstawicieli różnych środowisk akademickich.

Magdalena Podolska

Katedra Psychologii, Uniwersytet Szczeciński